

Inleiding

Dit is het *management summary* van een kwantitatief onderzoek onder alumni van IMC Weekendschool, dat in 2015-16 is uitgevoerd door de Universiteit van Amsterdam, de Vrije Universiteit Brussel en IMC Weekendschool. Het onderzoek bestond uit twee fasen, een kwalitatief vooronderzoek en een kwantitatief hoofdonderzoek. Ten grondslag aan dit summary ligt een *Master's thesis* over het kwantitatieve deel van het onderzoek (De Groot, 2016, *in progress*).

Doel van onderzoek onder alumni is de langetermijneffecten van weekendschoolonderwijs te achterhalen. In de levens van de alumni moeten de doelstellingen van weekendschoolonderwijs zichtbaar worden, waardoor zij de beste informatiebron zijn voor het meten van de effecten van weekendschoolonderwijs. Om zo min mogelijk te sturen en om zoveel mogelijk informatie te vergaren, is eerst in 33 interviews - plus twee oefeninterviews – een open gesprek met hen aangegaan. Deze gesprekken dienden in eerste instantie ter voorbereiding op het kwantitatieve onderzoeksdeel (een enquête), maar leverden direct enkele interessante bevindingen op. Vermeldenswaardig is dat de weekendschoolinterventie meer effect sorteert bij kinderen met meer problemen op de basisschool en dat de interventie dus beter werkt voor de beoogde doelgroep. Dit toont tevens dat de weekendschool (in ieder geval een deel van) de doelgroep goed wist te bereiken.

Voor onderzoek naar wat de weekendschool alumni heeft opgeleverd is interviewen en enquêteren de aangewezen methode. In principe is onderzoek bij voorkeur experimenteel van aard, met een controlegroep en een voor- en nameting. Bij het bestuderen van weekendschool alumni is experimenteel onderzoek echter uitgesloten, allereerst doordat een voormeting ontbreekt. Maar ook en vooral kan bij de weekendschool nooit op ethisch aanvaardbare wijze een controlegroep worden samengesteld. Hierdoor is beschrijvend onderzoek op basis van interviews en enquêtes de aangewezen methode. Deze methode heeft ook een voordeel, namelijk dat men in een enquête direct kan vragen naar de beleving van IMC Weekendschool. In een experimenteel onderzoek zou dit onmogelijk zijn, omdat men een controlegroep niet kan vragen naar iets wat men niet heeft meegemaakt.

De 33 interviews vormden de belangrijkste input voor de inhoud van de enquêtevragenlijst. Daarnaast werden ter voorbereiding gebruikt: eerder weekendschool onderzoek; (andere) informatie ten behoeve van de *impact map*; workshops met medewerkers, en gesprekken met de afdeling IMC Alumni. Het resultaat was een lijvige vragenlijst die in ongeveer een half uur kon worden ingevuld. Afname geschiedde online met een apparaat naar voorkeur van de respondent via het *Qualtrics Survey platform*, dat wereldwijd door universiteiten wordt gebruikt. Grofweg bestaat de vragenlijst uit vier soorten vragen: biografische vragen over levensweg en -stijl (26); controlevragen om te controleren of de respondenten de vragen goed lezen (22); de daadwerkelijke effectvragen (131), en zeven vragen waarin een oordeel over de weekendschool wordt gevraagd. Afgezien van de biografische vragen, worden alle vragen beantwoord op een vijfpuntsschaal, met de volgende betekenis: 1. helemaal niet van toepassing, 2. in zwakke mate van toepassing, 3. middelmatig van toepassing, 4. in sterke mate van toepassing, 5. helemaal van toepassing.

Inhoudelijk werd de vragenlijst geconstrueerd volgens de volgende weekendschool concepten: Keuzes maken; Motivatie; Toekomstperspectief; Verbondenheid; Zelfvertrouwen; Sociale vaardigheden; Inhoud (van de vakken); Resultaten (toepassing in het eigen leven van de op de weekendschool opgedane kennis). Daarnaast werd aansluiting gezocht bij een algemeen aanvaarde theorie, de theorie van het sociaal emotioneel leren (SEL) (Elias, Zins, Weissberg, Greenberg, Haynes, et al., 1997; Shriver, Schwab-Stone, & DeFalco, 1999; Zins, & Elias, 2006). Behalve theorie is SEL ook een onderwijspraktijk, die van oorsprong binnen het reguliere onderwijs wordt gebruikt, maar ook daarbuiten kan worden toegepast. Het model van SEL onderscheidt de volgende concepten:

- Vaardigheden (zelfmanagement, problemen oplossen, beslissingen nemen, communicatie);
- Attitudes (tegenover zelf, anderen en werk);
- Inhoud (begrip van lichamelijk welzijn, relaties, school en maatschappelijke mogelijkheden om zich voor in te zetten).

Door de SEL-concepten te kruisen met de weekendschool concepten ontstaat een matrix, waarvan iedere cel een specifieke manifestatie is van een mogelijk weekendschool effect. Deze exercitie kan op theoretisch niveau worden gezien als een vorm van kruisvalidatie van de door de weekendschool gehanteerde concepten, maar vooral praktisch was deze aanpak richtingbepalend: redundante vragen konden worden verwijderd uit overvolle cellen en lege cellen moesten nog worden gevuld. Dit leverde nog een aantal extra vragen op die in de voorbereidende fase door niemand genoemd waren.

Na analyse bleken drie vragen ongeschikt, doordat deze ambigue verwoord bleken. Doordat pas slechts tien respondenten uitgestudeerd zijn (als hoofdactiviteit) en pas twee respondenten een kind hebben, konden zeven vragen met betrekking tot werk/voltooid opleiding en één vraag over ouderschap ook niet in de verdere analyse betrokken worden. In totaal vervielen aldus 11 effectvragen. Ook verviel één controlevraag die ambigue geformuleerd bleek.

Voorafgaand aan de afname werden de e-mailadressen van alle alumni gecontroleerd. Van 968 (53%) van de in totaal 1823 alumni kon een recent e-mailadres worden vastgesteld of achterhaald. De vragenlijst werd voltooid door 194 alumni (20% van de steekproef, 11% van de populatie).

Resultaten

Alle respondenten konden in de analyse worden betrokken; uit de response op de controlevragen bleek dat iedereen de vragenlijst serieus invulde en analyse van de responsepatronen suggereerde geen sporen van sociaal wenselijk invullen. Van de 120 vragen over alle mogelijke invloeden die de weekendschool zou kunnen hebben, werd op 105 vragen een bovengemiddelde invloed ervaren (>3) en op 15 vragen een minder dan gemiddelde invloed (<3).

	tov (3) neutraal	significantieniveau		
		5%	1%	1%
lager (<3)	15	9	7	4
gemiddeld (3)		14	21	37
hoger (>3)	105	97	92	79

Tabel 1: Aantallen vragen t.o.v. categorie neutraal (hoger/lager/gemiddeld) per significantieniveau

Tabel 1 presenteert de aantallen vragen die significant hoger of lager dan 3 werden beantwoord voor verschillende significantieniveaus. Het gemiddelde over alle vragen is $m=3.43$, terwijl het gemiddelde over de 79 vragen die significant hoger dan gemiddeld scoren $m=3.65$ is (op significantieniveau $p<0.001$).

Hieronder worden in Tabel 2 de 10 hoogst scorende vragen getoond, i.e. de aspecten waarop alumni de meeste invloed van de weekendschool hebben ervaren. Tevens toont Tabel 2 de vier laagst scorende items.

Om de psychometrische kwaliteit van de vragenlijst te beoordelen, werden voor zowel de SEL- als de weekendschool concepten schalen geconstrueerd met de 10 items die het meest aan de betrouwbaarheid bijdragen. Alleen de schaal toekomstperspectief bestond uit zeven vragen. Alle schalen hebben een hoge betrouwbaarheid (*Cronbach's alpha*=0.87–0.93). De gemiddelde itemscore van de concepten ligt tussen de $m=3.39$ en $m=3.67$. Dit betekent dat op alle door de weekendschool gehanteerde en op alle SEL concepten alumni een gemiddeld tot sterke invloed van de weekendschool beleven.

Aspecten waarop de meeste invloed van de weekendschool werd ervaren	Gemid.
Ik ben op de weekendschool met nieuwe leuke onderwerpen in aanraking gekomen.	4.52
Door de weekendschool heb ik interessante mensen ontmoet.	4.22
Op de weekendschool heb ik geleerd dat ik alles mag vragen.	4.13
Op de weekendschool heb ik mijn algemene kennis uitgebreid.	4.11
Ik vind het door de weekendschool belangrijk plezier te hebben in de dingen die ik doe.	3.98
Ik praatte veel met mijn ouders over wat ik meemaakte op de weekendschool.	3.98
Op de weekendschool zag ik in dat je op een leuke manier kan omgaan met volwassenen.	3.96
Ik heb op de weekendschool geleerd dat fouten gemaakt mogen worden.	3.96
De weekendschool leerde mij beter samenwerken met anderen.	3.94
Ik heb op de weekendschool meer kennis gekregen over de wereld.	3.92
De weekendschool heeft mij geleerd vol te houden wanneer ik ergens aan begin.	3.91
Ik wil door de weekendschool meer te weten komen over mijn interesses.	3.88
Door de weekendschool vind ik het belangrijk mijn kwaliteiten te gebruiken.	3.86
Ik heb op de weekendschool geleerd mijn mening te geven wanneer de situatie daar om vraagt.	3.86
Door de weekendschool weet ik meer over mijn toekomstmogelijkheden.	3.86
Aspecten waarop de minste invloed van de weekendschool werd ervaren	
Door de weekendschool heb ik minder problemen (gehad) thuis.	2.07
Op de weekendschool heb ik partners van de weekendschool leren kennen waarmee ik nog steeds af en toe contact heb.	2.32
Ik heb weekendschool (gast)docenten leren kennen met wie ik contact heb onderhouden.	2.36
Door de weekendschool wil ik graag gezond leven.	2.63

Tabel 2: Hoogst en laagst scorende items ($N=194$), alle getoonde items zijn significant $p<.001$

Om de dimensionaliteit van de vragenlijst te onderzoeken werd een factoranalyse uitgevoerd. Hieruit bleek dat één grote factor – die bijna de helft (48%) van de variantie verklaart – alle andere

factoren overschaduwde. Deze factor kan alleen worden geïnterpreteerd als ‘de algemene weekendschool-beleving’. De alumni blijken dus eensluidend (of anders gezegd: zeer homogeen) in hun perceptie van de weekendschool. Gezien de heterogeniteit van de groep is de homogeniteit van de weekendschoolbeleving opmerkelijk. We moeten concluderen dat de weekendschoolbeleving onder alumni zeer sterk en zeer eensluidend is.

Technisch gezien zorgt de grote overeenstemming in weekendschoolbeleving ervoor dat het niet goed mogelijk is om op basis van percepties verschillende respondentgroepen te onderscheiden. Ook is het niet zinvol om verschillende subpopulaties met elkaar te vergelijken, omdat daar geen verschillen verwacht kunnen worden. Om deze aanname te controleren zijn wel nog vergelijkingen tussen twee subpopulaties uitgevoerd: mannen en vrouwen zijn met elkaar vergeleken en actieve alumni zijn vergeleken met alumni die geen contact met de weekendschool meer onderhouden. Beide vergelijkingen toonden zoals verwacht geen significante verschillen in mate van weekendschoolbeleving door verschillende groepen.

Discussie

De response (20%) kan ten opzichte van ander onderzoek met hetzelfde medium hoog tot zeer hoog genoemd worden, zeker gezien de achtergrond en leeftijd van de populatie. Dat actieve alumni en alumni die geen contact onderhouden met IMC Alumni niet verschillen in de mate van beleving, is een belangrijke bevinding, want dit vertelt ons dat de vragenlijst niet *biased* is en ook dat de actieve alumni de vragenlijst *unbiased* hebben ingevuld. Tevens toont dit resultaat dat het aannemelijk is dat de steekproef representatief is en dat de resultaten gegeneraliseerd mogen worden naar de gehele populatie.

De bevindingen tonen aan dat weekendschool alumni op tal van gebieden invloeden ervaren van het weekendschoolonderwijs. De alumni zijn in hoge mate positief over hun tijd bij de weekendschool: zij geven aan de weekendschool niet te hebben willen missen ($m=4.41$) en positief terug te kijken op hun tijd bij de weekendschool ($m=4.54$). De weekendschoolmanier van kennisoverdracht – door gastdocenten uit het veld – wordt gewaardeerd: men vond de nieuwe kennis interessant ($m=4.52$), leerde de eigen interesses kennen ($m=3.74$) en ging met veel plezier naar de weekendschool ($m=4.37$). Alumni ervaren door de weekendschool méér toekomstperspectief ($m=3.86$) en invloed op hun eigen actieve houding ($m=3.67$). Alumni geven aan dankzij de weekend-school geleerd te hebben altijd vragen te stellen wanneer dat nodig is ($m=4.13$), te weten dat fouten gemaakt mogen worden ($m=3.96$), en de eigen interesses ($m=3.88$) en kwaliteiten ($m=3.86$) na te jagen.

Het doel van de weekendschool is dat leerlingen zelfstandige, gemotiveerde en bewuste keuzes leren maken – niet zozeer dat zij op jonge leeftijd al weten welke opleiding of beroep ze willen gaan doen. De bevindingen van dit onderzoek weerspiegelen dit doel: alumni geven aan door de weekendschool niet zozeer te weten wat zij willen studeren of welk beroep zij willen gaan uitoefenen ($m=3.14$), maar wél hoe ze ergens kunnen komen ($m=3.84$), hoe een plan te maken ($m=3.75$) en door te zetten ($m=3.91$). Men baseert de keuze voor beroep op de eigen voorkeuren: wat vind ik interessant ($m=3.66$), en wat wil ik ($m=3.74$). Bovendien voelen alumni zich door de weekendschool geholpen bij het maken van carrièrekeuzes ($m=3.57$).

Weekendschool alumni geven aan door de weekendschool positief te staan tegenover onderwijs in het algemeen ($m=3.68$). Door kinderen een kijkje vooruit in de tijd te geven, en te laten zien wat hun mogelijkheden zijn, blijken zij gemotiveerder om de middelbare school af te maken ($m=3.52$) en willen zij blijven leren in de toekomst ($m=3.77$).

Vermeldenswaard is dat alumni beamen dat zij op de weekendschool zagen hoe ze op een leuke manier met volwassenen kunnen omgaan ($m=3.96$). Dit sluit aan bij bevindingen uit andere

onderzoeken dat men in een buitenschoolse activiteit baat heeft bij een positieve manier om in contact te komen met volwassenen (e.g. Catalano, Berglund, Tyan, Lonczak, & Hawkins, 2004; Cosden, Morrison, Gutierrez, & Brown, 2004; Durlak, Weissberg, & Pachan, 2010; Huang, Kim, Cho, Marschall, & Pérez, 2011; Mahoney, Larson, Eccles, & Lord, 2005). Echter, de alumni geven ook aan weinig contact te hebben onderhouden met gewaardeerde contacten uit hun weekendschooltijd ($m=2.36$). Dit suggereert het belang van een sterker aanbod door IMC Alumni. Als weekendschool alumni beter in de gelegenheid zouden zijn contact te onderhouden met hun oud-gastdocenten, zouden de positieve effecten van de weekendschool nog sterker kunnen zijn.

Een mooie bevinding is dat alumni aangeven door toedoen van de weekendschool bij te willen dragen aan de maatschappij. Dit blijft niet alleen bij woorden, men doet het ook. Men toont sociale betrokkenheid door zich in te zetten als vrijwilliger (53%) en zorg te dragen voor familie en vrienden (96%). De alumni schrijven hun maatschappelijke betrokkenheid toe aan de weekendschool, hetgeen aantoont dat het streven om van weekendschool leerlingen zorgzame en actieve burgers te maken resultaat heeft.

Conclusies

Omdat de weekendschool mogelijk vele, uiteenlopende effecten sorteert - en om antwoorden zo min mogelijk in de één of andere richting te sturen - was in dit eerste verkennende onderzoek een relatief lange vragenlijst nodig.

De bevindingen van dit onderzoek zijn om verschillende redenen zeer interessant. Allereerst springt de overeenstemming onder alumni in het oog. Hoe actief ze ook zijn gebleven en van welke vestiging ze ook komen, hun antwoorden zijn uniform. Dit geeft aan dat de weekendschool een sterk en over de verschillende vestigingen herkenbaar concept neerzet dat overal en bij iedereen dezelfde - positieve - effecten sorteert.

Ten tweede valt op dat de alumni op alle theoretisch geformuleerde weekendschool concepten daadwerkelijk praktische invloed beleven (m.n. zelfvertrouwen, toekomstperspectieven, motivatie, doorzettingsvermogen). Dit is een belangrijk resultaat, want dit is een kwantitatieve validering dat de weekendschool inderdaad de doelen haalt, die zij beoogt en uitdraagt. Deelname wordt niet zomaar positief beoordeeld (bijv. als een leuk tijdverdrijf), maar als vormend en levensbepalend. Ondanks de open opzet van het onderzoek en de vele soorten vragen (bijv. ook over a-sociaal gedrag en middelengebruik) scoorden de alumni unaniem hoog op vragen betreffende de bedoeling van het weekendschool concept.

Ten derde blijkt uit de resultaten dat de weekendschool niet alleen de zelf-geformuleerde doelstellingen haalt, maar ook nog alle concepten bevordert die theoretici van *social emotional learning* formuleren. Dit opent de deur om de weekendschool nog breder te positioneren en te verankeren; de weekendschool aanpak blijkt grote effecten te hebben op concepten die internationaal breed gedragen worden.

Van alle *stakeholders* van IMC Weekendschool zijn de leerlingen en de alumni het belangrijkste; om hen draait het, voor hen bestaat de weekendschool. Het is daarom verheugend dat open en breed informerend onderzoek aantoont dat het oordeel van de alumni over de weekendschool zeer positief is, en dat de weekendschool bij hen de effecten heeft gesorteerd die ze beoogt. Deze positieve resultaten zijn van groot belang voor alle *stakeholders* van de weekendschool: voor medewerkers, die zien dat hun harde werk vruchtbaar is; voor ouders, die zien dat hun steun zich uitbetaalt in een concreet betere positie voor hun kind; voor financiers, voor wie de waarde van geïnvesteerd euro's zichtbaar wordt in gemotiveerde burgers, en voor directie en bestuur die de doelstellingen van de weekendschool gevalideerd zien.

Dit onderzoek vormt een afgerond geheel. Herhaling van dit onderzoek naar langetermijneffecten van de weekendschool wordt pas interessant als een groter aantal alumni actief is op de arbeidsmarkt – hetgeen nog een aantal jaren op zich laat wachten. Dit onderzoek suggereert dat de weekendschool zich nog sterker kan verankeren in bestaande onderwijsdiscussies door *social emotional learning* nader te gaan bestuderen – door preciezer na te gaan hoe de concretere weekendschool concepten zich tot de abstractere SEL-concepten verhouden en door vergelijkingen te trekken met bestaande SEL-praktijken. Hiervoor is literatuurstudie nodig en een vergelijking met SEL-praktijken. Vooralsnog zullen de resultaten van dit onderzoek worden uitgewerkt tot formuleringen voor de IMC Weekendschool *impact map*. Tevens zal een kortere versie van de gebruikte vragenlijst worden samengesteld die over enige tijd gebruikt kan worden voor onderzoek onder weekendschool alumni en de alumni van IMC Basis.

Literatuur

- Catalano, R. F., Berglund, M. L., Tyan, J. A., Lonczak, H. S., & Hawkins, J. D. (2004). Positive Youth Development in the United States: Research Findings on Evaluations of Positive Youth Development Programs. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 591, 98-124.
- Cosden, M., Morrison, G., Gutierrez, L., & Brown, M. (2004). The Effects of Homework Programs and After-School Activities on School Success. *Theory into practice*, 43(3), 220-226.
- De Groot, T. M. M. (2016). *The IMC Weekendschool: perception of long-term effects among alumni*. Brussels: unpublished master thesis (*in progress*).
- Durlak, J. A., Weissberg, R. P., & Pachan, M. (2010). A Meta-Analysis of After-School Programs That Seek to Promote Personal and Social Skills in Children and Adolescents. *American Journal of Community Psychology*, 45, 294-309.
- Elias, M. J., Zins, J. E., Weissberg, R. P., S., F. K., Greenberg, M. T., Haynes, N. M., et al. (1997). *Social and Emotional Learning: Guidelines for educators*. Alexandria: Association for Supervision and Curriculum Development.
- Huang, D., Kim, K. S., Cho, J., Marschall, A., & Pérez, P. (2011). Keeping Kids in School: A study examining the long-term impact of afterschool enrichment programs on students' high school dropout rates. *Journal of Contemporary Issues in Education*, 6(1), 4-23.
- Mahoney, J. L., Larson, R. W., Eccles, J., & Lord, H. (2005). Organized Activities as Developmental Contexts for Children and Adolescents. In J. L. Mahoney, R. W. Larson, & J. S. Eccles, *Organized Activities as Contexts of Development* (pp. 3-22). Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Inc., Publishers.
- Shriver, T., Schwab-Stone, M., & DeFalco, K. (1999). Why SEL is the Better Way: The New Haven Social Development Program. In J. Cohen, *Educating minds and hearts: Social emotional learning and the passage into adolescence* (pp. 43-60). New York: Teachers College Press and ASCD.
- Zins, J. E., & Elias, M. J. (2006). Social and Emotional Learning: Promoting the Development of All Students. *Journal of Educational and Psychological consultation*, 17(2&3), 233-255.